

vrijdag

04.11.16

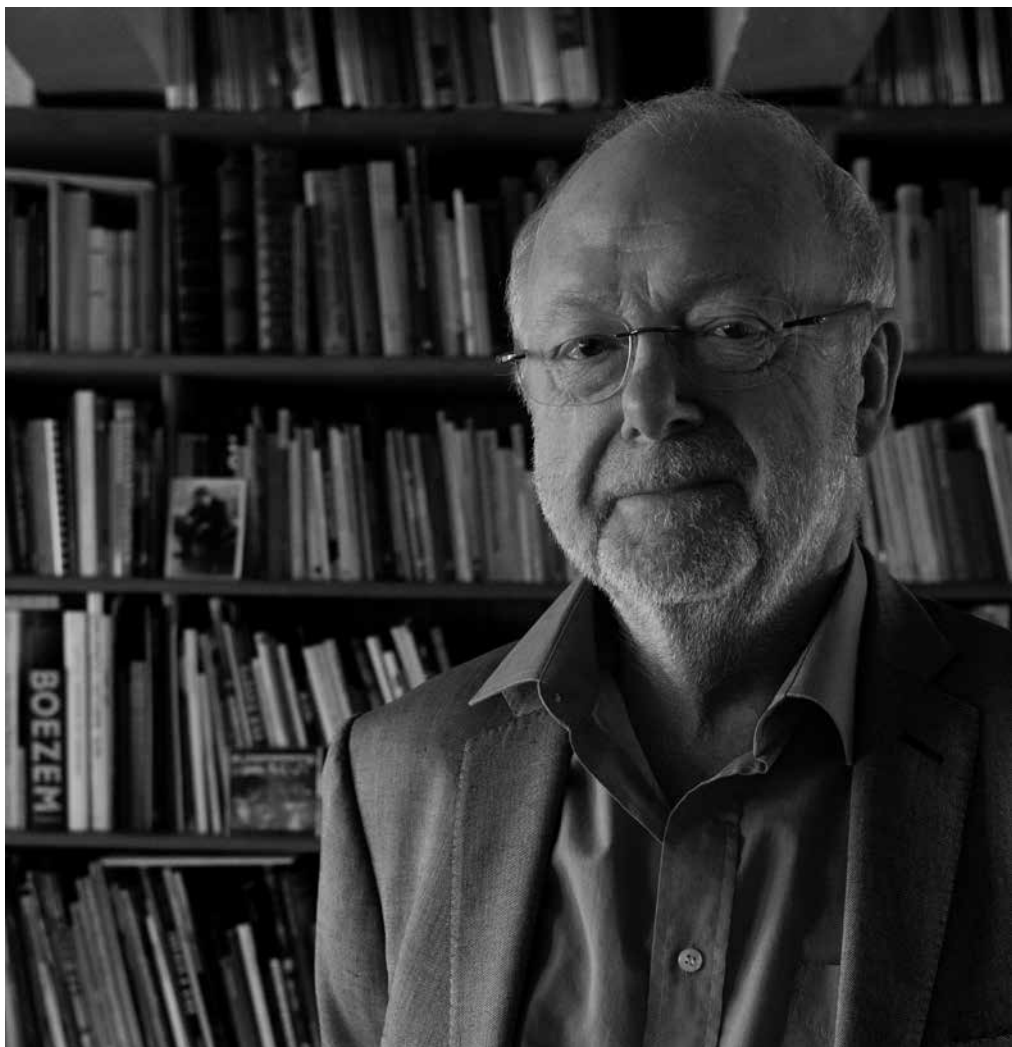
—

zondag

06.11.16

Concertgebouw

Domein Louis Andriessen

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Overzicht

vrijdag

04.11.2016

19.15 Kamermuziekzaal
Concertinleiding

20.00 Concertzaal scène
FREEDOM O(R) SPEECH
Klinkend engagement bij
Andriessen en Kagel

zaterdag

05.11.2016

19.15 Kamermuziekzaal
Gesprek met
Louis Andriessen

20.00 Concertzaal scène
SPECTRA
Louis Andriessens
minimalisme

zondag

06.11.2016

15.00 Concertgebouw
BLINDMAN [hybrid]
Avontuurlijk
concertparcours
voor families

Context

VR 04 – ZA 05 NOV 2016 / DOORLOPEND / FOYER PARTERRE

Imperfect Harmony

Documentaire van Carmen Cobos over Louis Andriessen.

ZO 06 NOV 2016 / 11.00 / GROTE MARKT

Beiaardconcert door Malgosia Fiebig

De stadsbeiaardier van Utrecht speelt Andriessens *De Toren*.

Gratis

Freedom o(r) Speech

Klinkend engagement bij Andriessen en Kagel

vrijdag 4 november 2016

20.00 Concertzaal scène

19.15 Inleiding door Maarten Beirens

—

I Solisti del Vento:

Luk Nielandt, Korneel Alsteens,

Dimitri Mestdag, Jeroen Baerts: hobo

Francis Pollet: fagot

Bruce Richards, Benedetto Parisi,

Anthony Devriendt,

Quinten de Gelaen: hoorn

Wim Van Hasselt, Steven Verhaert,

Ward Hoornaert, Ward Opsteyn: trompet

Bram Fournier, Wim Laurysen,

Roel Avonds, Joachim Van Bockstael:

trombone

Carlo Willems: percussie

Red Note Ensemble:

Simon Tandree, Hannah Craib,

Liam Lynch, Liam Brolly: altviool

Gabriella Dall'Olio, Ruby Aspinall: harp

Simon Smith, Maciej Granat: piano

Tom Hunter: percussie

Pete Harden, Wiek Hijmans:

elektrische gitaar

Fred Jacobsson: elektrische basgitaar

Song Circus:

Signe Irene Stangborli Time,

Kristin Bolstad, Maria Norseth Garli,

Liv Runesdatter: zang

Jan Decleir: acteur

Etienne Siebens: dirigent

Francis Pollet: artistiek concept

Julie Grisel, Luc Montaudon

(CNSM de Paris): klanktechniek

coproductie: I Solisti del Vento (Antwerpen),

Red Note Ensemble (Edinburgh)

& Sound Festival

met de steun van Aberdeen City Council's,

Made in Aberdeen programme, Arts Council

Norway, Creative Scotland, National Lottery,

Funding Flanders, State of the Art Music

Norway, Sound festival, Esmée Fairbairn

Foundation, PRS for Music Foundation & The

Hope Scott Trust

—

John De Simone (1974)

The F Scale (2016)

Mauricio Kagel (1931-2008)

Der Tribun (1979) op

Zehn Märsche um den Sieg zu verfehlen

(tekst: Dimitri Verhulst)

— pauze —

Louis Andriessen (1939)

De Staat (1972-76)

Dit concert wordt opgenomen door Klara en uitgezonden op 23.11.2016 om 20 uur tijdens 'Klara Live'. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

KAMER
MUZIEK

MUZIEK
THEATER

Freedom o(r) Speech

Een politicus met totalitaire trekjes die marsmuziek gebruikt om een redevoering kracht bij te zetten. Een filosoof die nadenkt over een ideale maatschappij en daarin muziek aan banden wil leggen, zodat enkel die muziek nog toegelaten is die een heilzame werking op het karakter van de inwoners van die maatschappij kan hebben. De wijze waarop muziek wordt ingezet om politieke doelen te bereiken is een basiskenmerk van ieder totalitair politiek systeem. Voor componisten Mauricio Kagel en Louis Andriessen is dit ook de inzet van de werken die op dit programma gespeeld worden. De marsen van Kagel zijn bedoeld om 'de zege te ontlopen'. Louis Andriessens muzikale zetting van de krasse uitspraken van Plato over welke muziek uit de ideale staat geweerd moet worden, is evenzeer een kritisch muzikaal statement.

Waar totalitaire machthebbers muziek willen verbieden of enkel voor hun doelen aanwenden, horen componisten op te staan die de kracht van muziek inzetten om ideologieën uit te dagen, te prikkelen en te bekritisieren. Het maakt van *Der Tribun* en *De Staat* twee fascinerende documenten over hoe componisten in de politiek woelige jaren 1970 muziek maakten als symbolisch verzet tegen alle onderdrukking. Het maakt deze werken ook vandaag nog even relevant, wat het duidelijkst blijkt uit de keuze om voor deze productie voor *Der Tribun* een eigentijdse update te maken, doordat Kagels marsmuziek hier een nieuwe tekst van Dimitri Verhulst meekrijgt.

Een politicus zit aan zijn bureau. Hij bereidt een toespraak voor, of beter: hij oefent een toespraak. Op zijn bureau staat een

bandopnemer en tussen de demagogische gemeenplaatsen en opzweepende frasen speelt hij opnamen van applaus en marsmuziek af. Een dictator in het isolement van zijn werkkamer, afgesneden van de realiteit, een politieke redenaar die het hele apparaat van demagogische elementen bewust hanteert – opruiende taal, bespelen van de menigte en de dubieuze rol die muziek bij dat alles speelt. Dit is kort samengevat de inhoud van *Der Tribun* (1979) van de Duits-Argentijnse componist Mauricio Kagel. Oorspronkelijk maakte Kagel *Der Tribun* als een hoorspel voor de radio, iets wat hij in die periode wel vaker deed. Maar het werk kreeg al snel ook een leven op het podium. De muziek die Kagel hiervoor componeerde, waren de *Zehn Märsche um den Sieg zu verfehlen*. De militaire mars, het muzikale handelsmerk bij uitstek van nationalistische retoriek, oorlogszuchtige sentimenten, fascistisch bombast en het

idealiseren van heldhaftige vaderlandsliefde, is in de handen van Mauricio Kagel een zeer dankbaar muzikaal archetype. De keuze om voor niet-gespecificeerde blazers en percussie te schrijven (de partituur bevat zes partijen voor blazers en twee voor percussie) bewijst dat de archetypische patronen van de marsmuziek primeren op de exacte sound van de 'marching band' van dienst.

Op zijn typisch ironische en humoristische manier ontmantelt Kagel de marsen tot een holle verzameling clichés. Ze leiden niet tot vaderlandse glorie maar *um den Sieg zu verfehlen*: tot het mislopen van de overwinning. Kagel was een componist die op allerhande wijzen vertrouwde fenomenen onderuithaalde: of het nu muzikale iconen zijn (*Ludwig Van, Sankt-Bach Passion*), of

'Muziek als symbolisch verzet tegen onderdrukking'

eurocentrisch denken (*Exotica, Stücke der Windrose*), allemaal gaf hij er met een scherpzinnig gevoel voor humor een andere wending aan. Steeds met de glimlach, maar tegelijk diepzinnig en om die reden – nog steeds – relevant en confronterend.

De context van *Der Tribun* en de onmiddellijke herkenbaarheid van de clichés van de marsmuziek maken de parodiërende, kritische toon van Kagels muziek meteen duidelijk. Bij *De Staat* van Louis Andriessen is de boodschap misschien minder nadrukkelijk herkenbaar (al is het maar omdat Griekse modi minder herkenbaar klinken voor moderne oren dan martiale ritmes), maar de politieke slagkracht van het werk is eigenlijk nog veel intenser.

Voor *De Staat* (1972-76) nam Andriessen enkele passages uit de gelijknamige tekst van Plato, waarin die bespreekt welke muziek wel en niet toegelaten moet worden in de ideale staat. Toegelaten zijn die modi, ritmes en instrumenten die een 'positieve', stimulerende werking hebben op het volk: die aanzetten tot moed, krijgshaftigheid en al dat soort sentimenten. Het opvallendst in Plato's beschrijving van de modi is dat ze bijna allemaal ongeschikt worden bevonden (wat te droevig, te wulps, te verwijfd, te slap enzovoort), tot enkel nog de Dorische en de Frygische modi overblijven. Louis Andriessen neemt vier fragmenten uit Plato's tekst die op die manier de ideale muziek voor de ideale staat samenvatten en zet ze – in het originele Oudgrieks – op muziek. Met vier (versterkte) vrouwenstemmen en een gespierd ensemble van blazers, harpen, piano's, altviolen, elektrische gitaar en basgitaar bouwt Andriessen een heel eigen klankbeeld op. Weg van de versmelting van een klassiek orkest, maar met de snedige klank die zo

herkenbaar voor Andriessens grote werken zou worden, waarin invloeden van jazz, Stravinsky en *minimal music* doorklinken. Maar waarin ook referenties verschijnen naar de Griekse muziek waar Plato over spreekt (de harpen, die door Plato trouwens worden verbannen, of de hobo's die het werk inzetten die je zo als een verwijzing naar de Griekse *aulos* (blaasinstrument uit de Griekse oudheid, red.) kan zien. Het sterkst blijkt dat uit het doorgedreven gebruik van verzamelingen van vier noten (tetrachorden), die in de Griekse muziektheorie dienden als basis van een modus. *De Staat* klinkt bij momenten intens, hamerend en gespierd, met een heterogene combinatie van *minimal music*, jazz, en Stravinsky-achtige ideeën, maar de hele harmonische taal van *De Staat* is terugg te voeren tot die 'Griekse' tetrachorden (al diende in minstens één geval een tetrachord uit Indonesische gamelanmuziek als inspiratie).

De jonge Britse componist John De Simone kreeg de opdracht om een werk te maken (*The F Scale*) dat een hedendaags antwoord op *De Staat* is. Vermits hij studeerde in Den Haag waar de compositieopleiding doordrongen is van Andriessens stijlelementen die in *De Staat* zo herkenbaar zijn, wat sindsdien wordt aangeduid als 'de Haagse school', kunnen we vermoeden dat voor De Simone er niet enkel een politieke, maar ook een persoonlijke band met dat werk is.

Maarten Beirens

SPECTRA

Louis Andriessens minimalisme

zaterdag 5 november 2016

20.00 Concertzaal scène

19.15 Maarten Beirens in gesprek met

Louis Andriessen

—

SPECTRA: ensemble

Filip Rathé: muzikale leiding

Nina van Merwijk: zang

Mirek Coutigny, Carlo Prampolini,

Yutaka Oya, Filip Rathé: piano, keyboards

Pieter Jansen: viool

Jan Sciffer: cello

Jutta Troch: harp

Frank Van Eycken, Bjorn Denys: percussie

Lisa De Boos: contrabas

Tille Van Gastel, Chryssi Dimitriou:

panfluit

Toon Callier, Kobe Van Cauwenberghe:

(bas)gitaar

Asagi Ito, Peter Verdonck: sax

—

Louis Andriessen (1939)

Life (2009) met film van

Marijke van Warmerdam

- Wind

- Couple on Beach

- Blinds

- Window

Steve Reich (1936)

Four Organs (1970)

Louis Andriessen

Wandering at Morn (2007)

Louis Andriessen

Letter from Cathy (2003)

Louis Andriessen

Y después (1983)

— pauze —

Louis Andriessen

Hoketus (1975-77)

Louis Andriessens minimalisme

Dit programma omarmt twee kanten van dezelfde muzikale stijl. De begindagen van de *minimal music* aan het eind van de jaren 1960 en het begin van de jaren 1970 stonden voor radicale repetitiviteit, strenge, rechtlijnige procesmatige ontwikkeling en een strak klankbeeld. *Four Organs* van Steve Reich staat model voor die vroege minimalistische aanpak, waar Louis Andriessen in *Hoketus* een zo mogelijk nog systematischere, maar ook heftige en dissonante Europese benadering neerzette. De meeste andere werken van Andriessen hier dateren uit de vroege 21e eeuw, enkele decennia later. De invloed van *minimal music* is daar nog hoorbaar, maar dan wel versmolten met allerlei andere invloeden, geïntegreerd in de heel eigen taal van Andriessen met net-niet-vertrouwde akkoorden en heldere melodische lijnen.

In Steve Reichs *Four Organs* (1970) spelen de vier elektrische orgels allemaal één enkel akkoord (een dominant undecimeakkoord op E) waarvan geleidelijk aan alle individuele noten afzonderlijk van elkaar verlengd worden. Op die manier transformeert Reich dit gegeven van één kort aangezet akkoord in het begin tot een weefsel van (zeer) lang aangehouden noten dat zich over een steeds langere tijdsspanne als een waaier openvouwt. (Zo beslaat het akkoord – dat aanvankelijk maar één tel duurde – in de voorlaatste maat een lengte van maar liefst 265 tellen.) Om het de muzikanten makkelijker te maken de tel bij te houden, voegde Reich een percussionist toe die op maraca's voortdurend achtste noten speelt, als een soort menselijke metronoom. Wanneer een verticaal gegeven (een akkoord) langzaam verandert in een lineair gegeven (het wisselende spel van noten die systematisch maar onvoorspelbaar steeds langer worden), heeft dat ook gevolgen voor de harmonie. Het ene dominante undecimeakkoord blijkt, wanneer de noten niet

meer samen inzetten, plots geen ondeelbaar gegeven meer. Binnen dat akkoord verschijnen verschillende harmonische combinaties en vage melodische lijnen. Reich zelf heeft opgemerkt dat de hoogste noot van het akkoord (de A) tegelijk de tonica is van de dominant op E en dat dit akkoord dus zijn eigen oplossing in zich meedraagt. Wanneer de bastoon wegvalt en de hoogste toon langer blijft doorklinken, zorgt dat voor een merkwaardig effect. Het zijn zulke harmonische dubbelzinnigheden die de strenge systematiek van *Four Organs* verrassend en dus ook fascinerend houden.

Net als *De Volharding* componeerde Louis Andriessen *Hoketus* (1976) voor een zelf opgericht ensemble dat bestond uit studenten van het conservatorium van Den Haag. Met het gelijknamige stuk van Andriessen als bestaansreden zou het ensemble nog meer dan tien jaar lang samenblijven en talrijke componisten in Nederland en daarbuiten aanzetten voor hen te schrijven, waardoor het aparte geluid van het ensemble een genre op zich is geworden.

Hoketus is een van Louis Andriessens meest rigoureuze minimalistische werken. Het uitgangspunt is de middeleeuwse compositietechniek die 'hoquetus' wordt genoemd, het Latijnse woord voor de hik, waarbij één melodische lijn wordt verdeeld tussen twee of meer zangers die elk om beurten één noot ervan zingen. Louis Andriessen vertaalt dit principe naar twee identieke groepen die voortdurend alterneren. De groepen (telkens basgitaar, conga's, piano, elektrische piano en panfluit – later voegde hij nog twee optionele saxofoons toe) moeten zo ver mogelijk uit elkaar op het podium plaatsnemen om zo een maximaal stereo-effect te krijgen wanneer ze elkaar noot per noot in razend tempo en met verraderlijk grillige ritmes afwisselen. Het werk

bestaat uit vijf segmenten, waarvan de eerste vier enkel bestaan uit akkoorden die tussen beide groepen heen en weer stuiten, waarbij volgens strakke minimalistische principes ritmische patronen uitbreiden of inkrimpen. Pas in het laatste segment verschijnt een 'hoquetus' in de traditionele zin: een melodie waarvan de dansende exuberantie zich merkwaardig combineert met de machinale precisie van het *hoquetus*-spel.

Wie de vlammeende intensiteit van *Hoketus* gehoord heeft, begrijpt dat Louis Andriessen ook in zijn recente werken niet geïnteresseerd is in een zoete klassieke sound. Zijn muziek is er één met weerhaakjes en nergens blijkt dat zo duidelijk als in zijn ideeën over vocale muziek. Geen operastemmen met excessief vibrato voor Andriessen. In plaats daarvan verkiest hij stemmen met een zuivere klank of met de persoonlijke, wat minder gepolijste kleur van de jazz of de popmuziek. Lichte stemmen die mits goede versterking heel veel diepgang en kleur aan de muziek kunnen geven. Aards en recht naar de essentie. Zangeres Nina van Merwijk heeft dan ook een achtergrond in de geïmproviseerde muziek en als singer-songwriter, wat perfect aansluit bij de kleur die Andriessen zoekt. *Y después* (1983) bijvoorbeeld, op tekst Federico García Lorca, is zo'n werk waarvan de emotionele intensiteit staat of valt met de niet-klassieke kleur en expressieve kracht van de zangstem. De eenvoudige melodie en kale ostinati graven recht naar de essentie. De beperkingen van het materiaal verraden nog de band met het minimalisme, maar de strakke procesmatige

ontwikkeling ruimt plaats voor een eenvoudiger focus op melodie en harmonie.

Dat laatste is meteen ook de kern van de recentere, 'kleine' werken als *Letter from Cathy* en *Wandering at Morn* (2007). *Letter from Cathy* (2003) gebruikt als tekst delen uit een brief die de Amerikaanse zangeres Cathy Berberian (de ex-echtgenote van Luciano Berio, bij wie Andriessen compositie studeerde) aan Andriessen schreef in 1964. Andriessen vertaalt dat in zijn typische wat hoekige melodiën,

met nu eens sensuele impressionistische akkoorden, chansonachtige flarden, dan weer strakke, afgemeten melodische patronen.

Life (2009) schreef Andriessen voor het ensemble Bang on a Can, met het idee een

audiovisueel werk te maken. Filmmaakster Marijke van Warmerdam maakte vier filmpjes (met onderlinge verbanden) waarin zowel sfeerscheppende abstractere beelden (het licht dat door rolgordijnen valt) als suggestieve verhaallijnen (hoe zit het met dat bejaarde koppel?) voorkomen. Noem het videoclips, maar dan wel met zeer on-MTV-achtige muziek. De Amerikaanse *minimal music*-gerichte staat van dienst van Bang on a Can inspireerde Andriessen om heel bewust een Europees-romantische toon te mengen met de stijkenmerken die de Amerikanen vertrouwd zullen geweest zijn. Net zoals de vier films allerlei dwarsverbanden hebben, zal de aandachtige luisteraar ook in Andriessens muziek verbanden tussen de vier delen van *Life* kunnen herkennen.

Maarten Beirens

'Ook in zijn recente werken is Andriessen niet geïnteresseerd in een zoete klassieke sound.'

Biografieën

Louis Andriessen (NL) studeerde piano, muziektheorie en compositie bij onder anderen Kees van Baaren aan het Koninklijk Conservatorium, waar hij in 1975 zelf docent compositie werd. Hij vervolgde zijn studie bij Luciano Berio. Aanvankelijk waren Berio en Cage Andriessens grote voorbeelden. In de loop van de jaren 1960 ontwikkelde hij echter opvattingen over stijl en muzikaal materiaal die dichter bij die van Stravinsky en de Groupe des Six lagen. Vanaf de jaren 1970 kreeg ook de Amerikaanse *minimal music* een hoorbare invloed op zijn werk. In 1969 maakte Andriessen samen met De Leeuw, Mengelberg, Schat, Van Vlijmen, Hugo Claus en Harry Mulisch de geruchtmakende opera *Reconstructie*, waarin zij felle kritiek uitten op het kapitalisme en de oorlog in Vietnam. Een jaar later was hij tevens betrokken bij de Notenkrakersactie, een protest tegen het behoudende beleid van het Koninklijk Concertgebouworkest. Sindsdien is Andriessens houding ten opzichte van de gevestigde muziekpraktijk steeds kritischer geworden en de politiek is in zijn werk nooit ver weg. In de jaren 1970 richtte hij ensembles als Hoketus en De Volharding op, die met een politiek getinte programmering een nieuw publiek probeerden te bereiken en zo aan de wieg stonden van de Nederlandse ensemblecultuur. Met werken als *De Staat* (1976), *Mausoleum* (1979) en *De Materie* (1989) boekte hij internationale successen en maakte hij naam als grondlegger van de Haagse School. In 2013 speelde het Koninklijk Concertgebouworkest de wereldpremière van zijn *Mysteriën*. In 1994 werkte Andriessen voor het eerst samen met filmmaker Peter Greenaway in de muziektheaterproductie *Rosa, a Horse Drama*. Eind jaren 1990 werkten zij opnieuw samen aan de opera *Writing to Vermeer*. Sinds 1969 is de muziek van Andriessen geregeld te horen geweest

op het Holland Festival. Zo ging tijdens de editie van 2008 zijn filmopera *La Commedia* in première. Tijdens de laatste editie werd zijn langverwachte nieuwe opera *Theatre of the World* voorgesteld.

Sinds de oprichting in 1988, groeide I Solisti del Vento (BE) uit tot een ensemble dat zich kan meten met de internationale top op vlak van (kamer)muziek voor blazers. Het ensemble gaat prat op een stilistische veelzijdigheid die toelaat een divers repertoire aan muziekgenres en -stijlen op een doordachte wijze uit te voeren. Die flexibiliteit is terug te vinden in vijf artistieke pijlers: de promotie van de grote meesterwerken; interesse voor de historische uitvoeringspraktijk; een aanwezigheid binnen muziektheater en opera; een hart voor hedendaags repertoire, research, creatie en experiment; en tot slot een enthousiast engagement voor educatieve initiatieven. Het ensemble geniet van een nauwe samenwerking met alle belangrijke podia in België en wordt geregeld uitgenodigd op festivals en concertzalen wereldwijd.

Het Schotse Red Note Ensemble (UK) is gespecialiseerd in de uitvoering van nieuwe muziek, geeft opdrachten aan componisten en gaat op zoek naar nieuwe uitvoeringsmodellen om een nieuw publiek aan te trekken. Naast het feit dat ze een voorvechter zijn van hedendaagse muziek in al zijn vormen, zijn ze ook sterk bezig met kunsteducatie (Royal Conservatoire of Scotland Glasgow en Sound Festival Aberdeen). Ze schrikken er niet voor terug om met andere organisaties, uit binnen- en buitenland, samen te werken.

Vocaal ensemble Song Circus (NO) stelt hedendaagse muziek en improvisatie centraal in zijn werking. Een ongewone en fascinerende klankenvocabulair en uitermate muzikale precisie is hun handelsmerk. Hun eerste album, *Anatomy of Sound*, met muziek van Ruben Sverre Gjertsen en Ole-Henrik Moe werd geproduceerd door Grammy-winnaar Morten Lindberg, en kreeg hiervoor de Noorse Grammy 'Spellemann'. Het ensemble werkt steevast in nauwe dialoog met componisten als Trevor Wishart, Jaap Blonk, Nils Henrik Asheim, Tyler Futrell en David Moss.

Etienne Siebens (BE) studeerde orkestdirectie bij Lucas Vis, Hiroyuki Iwaki en Jorma Panula. Al snel werd hij uitgenodigd als gastdirigent bij verschillende orkesten in België en Nederland, maar ook in het buitenland is hij een graag geziene gast. Van 1992 tot 2008 was Siebens artistiek leider en dirigent van het door hem opgerichte Prometheus Ensemble, dat zich wist te profileren als een van de belangrijkste muziekgezelschappen. Zijn gedrevenheid en passie voor het hedendaagse repertoire maken hem tot een allround dirigent.

Jan Declair (BE) speelde vele rollen en karakters in theater en film in binnen- en buitenland en werd daarvoor gelauwerd met prijzen en onderscheidingen. Declair speelde hoofdrollen in twee Oscarwinnende films; een derde film werd genomineerd door dezelfde academie. Gedurende vijf seizoenen was hij verbonden aan de KNS Antwerpen. Hij was mede-oprichter van de Internationale Nieuwe Scène in 1972. Bij de Blauwe Maandag Compagnie was hij vele jaren artist in residence, waar hij onder andere Risjaar Modderfokker den Derde speelde in de legendarische voorstelling *Ten Oorlog*.

Tien jaar lang was hij artistiek leider van Studio Herman Teirlinck. Jan Declair is laureaat van de Prijs voor algemene culturele verdienste van de Vlaamse regering en kreeg een eredoctoraat aan de universiteit van Antwerpen. Van de leden van het toneelgezelschap Olympique Dramatique kreeg hij de eretitel Jacosaurus Rex. Zijn beeldend werk werd tentoongesteld op exposities in Nederland, België en Japan.

SPECTRA (BE) bestaat sinds 1993. Vanuit de vaste kern ontwikkelden de musici een opmerkelijke muzikale coherentie die resulteert in een unieke en geraffineerde sound. Het ensemble promoot internationaal nieuwe muziek uit Vlaanderen. SPECTRA creëert vaak opdrachtwerken in constante dialoog met referentiewerken in een ruime waaier aan presentatievormen zoals concerten, happenings, muziektheater en multimedia events. Zowel schepende kunstenaars, organisatoren als het publiek waarderen de niet-dogmatische programma's en eigenzinnige vertolkingen. Hieruit groeiden internationale samenwerkingen met onder anderen Luca Francesconi, Stefano Gervasoni, Philippe Hurel en Nicolaus A. Huber. Daarnaast bouwt SPECTRA tal van trajecten uit met in Vlaanderen levende componisten. SPECTRA treedt op in concertzalen en op festivals in en buiten Europa.

Filip Rathé (BE) studeerde piano en directie aan het Koninklijk Conservatorium van Gent en vervulde zich verder als dirigent bij Laszlo Heltay en Pierre Cao. Daarnaast studeerde hij compositie bij Lucien Goethals en behaalde aan de Universiteit van Gent een master musicologie. Sinds 1993 is Filip Rathé artistiek leider en dirigent van SPECTRA. Hij was gastdirigent van onder andere het Symfonieorkest Vlaanderen, het Vlaams Radio Koor en verschillende ensembles. Als componist schrijft hij vooral vocaal-instrumentale kamermuziek. Zijn werken werden gecreëerd door onder meer het Vlaams Radio Koor, Asko|Schoenberg, SPECTRA, Collegium Instrumentale Brugense, Exaudi, Kremerata Baltica en de Neue Vokalsolisten Stuttgart.

Zangeres Nina van Merwijk (NL) is niet in een muzikaal hokje te stoppen. Ze voelt zich thuis in heel wat verschillende stijlen, van Ierse muziek, *cajun & zydeco* tot singer-songwriter en impro. Ze behoorde tot de eerste lichting afgestudeerden van 'Musician 3.0' aan het Utrechts conservatorium, waar ze onder meer zang studeerde en werkte met muzikanten als Albert van Veenendaal, Willem van Merwijk, Esmée Olthuis en Corrie van Binsbergen. Van Merwijk componeert en voert sinds haar achttiende eigen muziek uit waarin ze pop, rock, folk en geïmproviseerde muziek combineert. In 2011 bracht ze in eigen beheer een cd uit met zelfgeschreven popnummers, onder de naam Nina Vine.

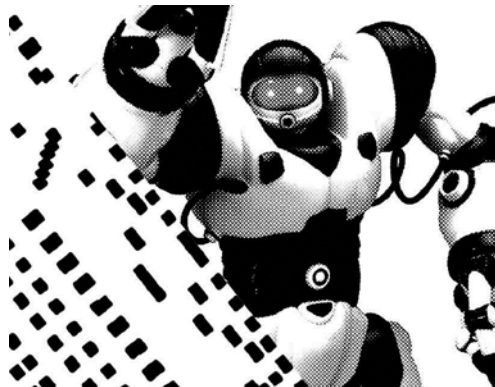
Malgosia Fiebig (NL) is de stadsbeiaardier van Utrecht en Nijmegen. Zij studeerde orgel en koordirectie aan de muziekacademie van Gdansk. In 1999 volgde ze een cursus beiaard bij Gert Oldenbeuvingen en werd de eerste naoorlogse beiaardier van de St. Catharinakerk na 60 jaar stilte. Na twee jaar werd ze ook benoemd tot beiaardier van de stadhuisbeiaard in het centrum van Gdansk. In 2004 verhuisde ze naar Nederland waar ze haar studie beiaard vervulde bij Arie Abbenes bij de Nederlandse Beiaardschool en vervolgens bij Frans Haagen en Henk Verhoef. Ze gaf beiaardconcerten in heel Europa en de VS.

wo 21.12.16 / 20.00 / Kamermuziekzaal
Benjamin Van Esser & ChampdAction / [IN]VISIBLE

[IN]VISIBLE vertaalt Benjamin Van Essers problemen met tinnitus naar een multimediale beleving. Een vaak harde, rauwe, maar minimalistische toonspraak krijgt dankzij elektronische manipulaties structuur.

[IN]VISIBLE wil een nieuwe realiteit scheppen, waarin deze ogenschijnlijk virtuele, maar zeer aanwezige aandoening zijn uitkomst vindt.

© Livin Mentens

vr 10.03.17 / 20.00 / Concertzaal scène
Pianola, satire de trash / ChampdAction
Pianola, satire de trash neemt de tumultueuze periode van het futurisme onder de loep met de pianola als leidraad. De machine, zoals het weefgetouw en de daaruit afgeleide pianola, moest de mens bevrijden en hem tijd geven voor zijn intellectuele en creatieve ontplooiing. Vandaag maken we met de opkomst van de robots een gelijkaardige ontwikkeling mee.

ELENA CHERNYSHOVA

za 10.09.16 – zo 20.11.16

In het Concertgebouwcafé, de Inkomhal & het Atrium kan u Rusland ook in beelden ontdekken. De Russische fotografe Elena Chernyshova legde in de fotodocumentaire *Days of Nights – Nights of Day* het dagelijkse leven in de Siberische mijnstad Norilsk vast.

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT
BRUGGE 34

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket.
www.concertgebouw.be/services.

DeMorgen.

Knack

Klara

FOCUS|WTV